JAKŠA RAVLIĆ

PISMA MIHOVILA PAVLINOVIĆA I NATKA NODILA NIKOLI VEŽIĆU

I. PRILOG PAVLINOVIĆEVU DOPISIVANJU

Pisma upućena Nikoli Vežiću

Mihovil Pavlinović (Podgora, 28. I. 1831. — 18. V. 1887.) osnovnu je školu svršio u svome rodnom mjestu, gimnaziju u sjemeništu u Splitu, a teologiju u Zadru, pa je 1854. god. postao župnikom u Drašnicama (Makarsko primorje). Godine 1855. župnik je u svome rodnom mjestu, gdje je služio sve do 1870.

Cijeli život Pavlinović je bio aktivan. Kao đak okupljao je oko sebe drugove i radio s njima na preporodu u Dalmaciji. U doba apsolutizma, kao prijatelj naroda i njegov vjeran sin, izabran je 1861. god. za zastupnika u Dalmatinski sabor, započevši borbu za narodna prava. Još 1860. nastupa u borbi protiv Borellija, kad se ovaj u ime Dalmacije usprotivio sjedinjenju Dalmacije s ostalom Hrvatskom u državnom vijeću u Beču. Pavlinović je od početka surađivao u listu Il Nazionale odnosno u prilogu *Narodni list*, boreći se za narodne ideale. Kad je Dalmatinski sabor bio raspušten, Pavlinović je otišao na putovanje po Crnoj Gori, Srbiji i Hrvatskoj. Posebno su bili važni njegovi susreti s političarima u Hrvatskoj. Godine 1865. Đakovo je izabralo Pavlinovića za zastupnika u Hrvatskom saboru. Godine 1866. držao je svoj glasoviti govor u kojem je naglasio cjelovitost hrvatskog teritorija. Godine 1871. preselio se u Zadar, gdje je boravio dvije godine. Tu je osigurao dalje izlaženje Narodnog lista. Godine 1873 izabran je za zastupnika u Carevinskom vijeću. Bio je poslanik do 1880., pa je 1885. ponovno biran.

Napisavši relativno dosta, većinom političkih radova, pokazao se kao jedan od najboljih naših političkih pisaca i stilista.* Knjige su mu: Pjesme i besjede, Različiti spisi, Pučki spisi, Hrvatski razgovori, Hrvatski razmišljaji, Puti, O vjeri i politici, Misao hrvatska i misao srpska u Dalmaciji od 1848.—1882. Pavlinović je skupljao i narodno blago te ga poklonio Matici hrvatskoj u Zagrebu. Sakupljao je i riječi za Rječnik Jugoslavenske akademije.

Nikola Vežić je njegov kolega iz gimnazije i teologije, rodom iz Graca u Makarskom primorju, gotovo istih godina, župnik u raznim mjestima Dalmacije. Pavlinovićev istomišljenik. Dopisivali su se. Pronašao sam Pavlinovićeva pisma.

Sva ova pisma nalaze se u Biblioteci Iva Tartaglie u Splitu koja danas pripada Znanstvenoj knjižnici u Splitu (Knjižnica grada Splita), pa se nalaze u jednome njezinu odjelu.

U ovim je pismima, i to u najintimnijim pitanjima, sačuvao mišljenje Pavlinovićevo u borbi oko preporoda Dalmacije, pa mi se čine važnima, jer je to mišljenje čovjeka koji je bio na vrhu tih borba i glavni inicijator svih akcija. Vjerojatno ni kakvim pismima borba nije obrađena ovako jasno (ali nažalost vrlo kratko i obazrivo), jer je Mihovilu Pavlinoviću bio politički ideal vrlo važan i zdušno je radio da se naši odnosi među nama i s drugima riješe do konca.

Pisma idu do zaključno 1886., a M. Pavlinović je umro u Podgori 18. V. 1887. god., pa će biti gotovo sve sačuvano što je Vežiću pisao. Možda je postojalo još koje pismo iz zadnjih dana njegova života, pa nam je to uskraćeno, što moramo vrlo žaliti.

Obvezu koju je M. Pavlinović preuzeo prema Luki Botiću izvršio je u knjizi »Pjesme Luke Botića«, koje je izdala Matica Hrvatska g. 1885.

U prilogu donosimo tekst pisama, koja je M. Pavlinović uputio N. Vežiću.

1.

Zadar na 28. 8. 72

Dragi Niko,

Na noge dakle, jer pristupaju ovo dana Makarski izbori. Makoliko su znameniti za narodnu stranku, još su znamenitiji za našu s. Viru. Gledajte, braćo, da izađe sjajno i pristojno, gradu i zastupniku. Znati ćeš, da je Kosto[1] metnio uvjet, da bude zanj većina svih birača zapisanih, za tim da mu ti birači nakon izbora učine pouzdanicu. Tu stvar ja sam priuzeo na se, a ja evo ovom je pouzdavam i pušćam na te.

Nek se ustanovi izborni odbor, koji će spraviti i rukovoditi izborim. Ako bi bilo težko skupiti sve birače (što bi najboje bilo) tad, neka po nalogu njihovu Odbor pod predsjedništvom Načelnikovim, oglasi izbor novom zastupniku od prilike ovaka:

---

* Lit.: Narodni list, jubilarni broj 1912; Obzor, jubilarni broj 1910.

[1] Kosto Vojnović.

Blagorodni i Visokoučeni Gospodine,

Podpisani birači grada Makarske, pozvani da nakon oplakane smrti svoga staroga zastupnika S. Ivčevića odaberu novoga zastupnika na Sabor dalmatinski, svrnuše narovno i složno svoje oči na Vaše blagorodje, poznatoga narodu cielomu i svakom ovomu pojedinomu građaninu, *rodoljuba i žarka branitelja svih onih načela, koja sama pružaju Dalmaciji jamstvo da se razvija na pravo svomu narodnosnu* i državnomu, i na temelju nepomičnom naše svete pradjedovske Vjere. Vaše misli, Vaše želje, Vaša ljubav, narodna i bogoštovna, Veleučeni Gospodine, ljubav je, želja je, misao je naša.

Premda izkušani vojnik na zasluženom odmoru, mi se usuđujemo pozvati Vas opet na bojno polje, jer nasupiše opet časovi kušnje, kad neprijatelj vreba da prevarom svrši što je prije silom nastojao, jer stare vodje valja da su opet na okupu, da narod kroz nove klance sretno rukovode, i uzdrže na onom pravcu, i u onom skladu, koji je bio i ostat će najveća naša snaga i naš ponos.

Povjerenjem našim prema Vašem blagorodju, želimo i starim Vašim biračima dati bratinski dokaz naše časti,[2] odabirajuć onoga, kojega nam oni prvi svojim (isto tako izbrisano!) glasom naznačiše, slavna odvjetnika naših zajedničkih prava. Od kraj do kraj Dalmacije, jedno je bratstvo, pa jedna budi i ljubav, tu mi djelom grlimo kad Vas odabiremo, dičnoga Bokelja.

Vaše rodoljubje i Vaša duboka osvjedočenja, uvjereni smo Blagorodni Gospodine, da će Vas skloniti na našu i svoga naroda želju, više nego prostodušna i neočekana naša ponuda; i uzdamo se da ćemo na dugo dičiti se, kô što se danas dičimo i ponosom pišemo Vaši birači

Makarska n. n. n. n.[3]

Ova pouzdanica jest od potribe 1. da se iztumači na niki način, za što je od potribe da Kosto primini svoju lanjsku odluku, 2. da se birači vežu. da žele katoličkoga zastupnika, kakav samo želi Kosto da bude, i da pod tim odrješito barjakom stupi na novo zastupništvo.

Sad nemam šta na dalje. Ako mi budemo složno i pametno na vrime raditi, priteć ćemo liberalce, i sve će ostati na skupu i u skladu. Budemo li mi mlitavi i tupoglavi, oni će nas priteći i zabaciti.

Nastoj nagovoriti Gabru,[4] da dodje k meni, i to što prije. Ako on ne dodje, netom svršu izbori, dodji ti, Te ako on i dodje, to posli njega i izbora dodji, da se malo porazgovaramo.

Pozdravi Tonča Alača, i Mandinu, i sestre i sirotu Dr. Klemu i Serafina i Gabru, i sve što znaš našega i poštenoga. Danas pisao sam i Vali, o novom zastupniku. Sad s' Bogom, brate.

Tvoj Miho

2.

Zadar, 19. 9. 72

Dragi Niko,

Kako sam ti jučer brzojavio, nije moguće ni prvo ni drugo. Prvo, jer V. prešao je godine. Uz to nisu odbacili od starih nego samo tri, koji su ljuti bili neprijatelji i to da na Vladu ne prte mirovine. Drugo, jer amo to ne može biti. No, rekoše mi da V. može ići tamo na put u Neretvu, premda je tuskoro bio. I, ako mu to povjerenstvo ne dozvoli nadnevnice, da se opozovne amo, pa da ćemo amo odmjeriti. Voli li onako doći amo, nek dodje, pa ćemo mu mi naknaditi putne troškove. Vi oba, valja da razumite naš položaj; do malo ćemo se utvrditi, ali još mi nismo na Vladi tako utvrdjeni, da možemo lako primati nika družtva,

[2] Ovdje nekoliko riječi pokriveno crnilom.

[3] Koligod se Pavlinović, kako je poznato, nije bojao, ovo pismo potpisuje s četiri n.

[4] Vjerojatno fra Gabro Puratić.

bez tvrde odkupine, naše slobode, ciele stranke. A upravo da ti rečem, glas jednoga zastupnika ne vridi toliko, da žrtvujemo prama Vladi cilu našu slobodu.

Pišem Kurtiću. Pozdravi braću i željom poštenih glasova ostajem Vam do duše

Miho

3.

Makarska na 3. 9. 73.

Dragi Nikola,

Žalost, kojom G. Bog hotio je pohoditi tvoju obitelj, i tebe, prošastih dana, ućutio je živo svaki tvoj prijatelj. Dakako, ima udaraca, kojim nije lika do u Boga, i u vrimenu. Ipak čovik može poslidice sam sobom skratiti ili umnožiti, kako se u koje prigode metne. Tvoje pribivanje tamo u sadašnjim okolovštinam, meće na pogibel sam tvoj život. Dakle od potribe je da se makneš, i da uz svoj duh obnoviš svoj život tilesni zaladicom prijateljskoga obćenja. Da nisam u tilesnoj stisci i u svakojakoj brigi, pa da nisam uviren da je bolje i po te koristnije, da se ti amo makneš došao bi do tebe. Ti brate tvoga ne razabra, a stara mater volit će da sam sebe ne gubiš, jer joj makar ostane nâda, tko da joj sklopi mrtve oči.

Pozdravi staru i Matu, a sebe ne gubi uzalud. Priporučujuć te s. Misi i nadajuć ti se, ostajem tvoj brat

Miho

4.

U Beču na 26 studenoga (1873)

Dragi Nikola,

Evo me, Bogu hvala, živa i zdrava u Beču. Pritrpio sam na putu mnogo bure, i grdna leda po željeznici, pa sam se zavitovao, da se amo bez kožuna više ne putujem. Kupio sam odmah jednoga i zapada me trinaes napoleona (?). Do sad sam ti sprcao, od kad sam išao iz Makarske 350 fiorina. Nego, ako Bog dade zdravlja, naplatit će se, jer sad u manastiru štedim, a loše ne stojim. Ako ne ništa, miran sam.

Bit će ti kazao don Ivan, da smo za sad smirili posle u Zadru. Nisam se usudjivao mnogo napisati, jer se Biank.[5] jur pokajao, a don Ivan nema sposobnosti za one posle. Netom se opet otvori Reichsrath, ja ću primiti dnevnice i poslat ću ti ono 200 fl. za Miličića.

Klaića[6] će izključiti iz carev. vieća, pa eto opet nove muke našim ljudima u Kotarim. Nego uzdat se da će drugi put bolje se i složenije vladati.

Kako jur vidiš po imenovanju Carića, ministarstvo je pošteno održalo besjedu našoj nesretnoj petorici. Ovih dana odgovorilo je školskom vieću, da u Spljetu i Zadru, ne da se krećati u jezik talijanski, nit uvadjati hrvatskoga. (?!).

Pozdravi mi Tona, don Klemu, don Šimu, Boriće i fra Serafina. Kaži Puratiću, da sam primio na parobrodu njegovu knjigu i da želim da ga Bog pokripi. Pozdravljajuć te ujedno sa svim znancim i prijateljima ostajem

tvoj brat
Miho

moj stan:
Kapuciner Kloster Neumarkt Wienn

---

[5] Biankini.
[6] Dr M. Klaić.

5.

Beč, 15. 3. Kapuciner Kloster [1873]

Dragi Nikola!

Imam da ti odgovorim na knjige od 8. 2 i 24. 2. Što da ti odgovorim? Ništa?

Prije svega onaj gost ako i dodje, on neće nego proći izpred Makarske, najviše da se izkrca. Kad bi ti to javio Kosto, tad da mu podju na pozdrav tri duputacije, jedna od općine, druga od misničtva a treća od samostana, i svaka da mu koju poštenu besjedu kaže, odnoseći se na nj i na naš položaj. Koji maškul na Supetru i koja narodna trobojnica okolo parobroda, to je cio trošak. Piše mi Antonietti da je već na 28 Veljače data naredba tomu poreznomu uredu da mi izplaćuje mirovinu, sad vidi kako je, pa obznani Ivana i pošljite mi priznanice da jih podpišem.

Bio sam govorio Viduliću radi Parabroda, on je amo kao podpredsjednik na carev. vieću, a u isto je vrieme savjetnik pri upravi Loydovoj. U prvi mah on mi je obećao kule i vile, i činio da mu podastrem Memorie, i obeta mi svoju podporu. Ali, Nikola brate, kako uvidiše ovi vragovi, kojim duhom dišem, da mogu očima bi me pokosili, i mislim da ako želiš da ti koji posao podje sasvim naopako, nema ti lakšega puta što priporučit ga meni. Za pet rana Božjih, zaklinjem te da me se prodješ. Naredi mi koje ti muke voja, ali me ne šalji do ovih vuncuta.[7] Njima se hoće njihova vrst.

Bio sam dvaput u Sremayera; pak ga oba puta ne našao, otiću i treći, ali kako sam ovih dana hoka (?) i grozio se na njegovo nepodobno govorenje o crkvi, mislim da ako ne za ništa braniće Fedpatera[8] za inad meni. A ti spominješ ministarsku pravicu. Groznica me hvata pomišljajuć kako ste još tupe pameti. Oprosti da ti ovako pišem, ali ja moj brate ne mogu da ti kažem i da te varam. Pozdravi Mandinu, Lelu, Luigiu, Tona i njegovu obitel, Pavula i Zamariu, a ja ostajem

tvoj
Miho

6.

Capuciner Kloster
Neuer Markt
25. I. 1874

Dragi Niko,

Koliko mi je draga tvoja knjiga, toliko mi je drago što me u njoj ubavištuješ o našim stvarim.

Kad proštiješ, i s Gabrom proučiš moju knjigu na Vojnovića, tada mu je pošalji priporučenu. Potribito je, da znate. Pozdravi Gabru[9] i reci mu ću bditi po mogućnosti, kô što ću sa strane gledati, i za svoj posao; ali se smijem tužno, kad mi govorite o *prijatelju* u komitatu kô da liberalci verfassungeri puštaju tamo naše prijatelje!!

U Stremajera možda stisnem srdce i pođem. Al' da znaš, kako je strašno ići prvom, k jednom ministru, da osvađaš Zemljaka svoga; ministru koji se uvik jada na zlobu, zloću Dalmatinaca, kô što mi se tunomadne jadao Nuncius-ov auditor (primus juden). Amo kažu ljudi, da odnikle ozvada, tužba, potvora, što iz Dalmacije! To nam je spravio Lapenna[10] s družinom. Pa kad dođeš, posumnjaju da si i ti od onih!? Don Ivan Borić, nek se sramuje, ako srama ima, kad kaže, da sam ga ja naveo u Zadar da ga korim. Ja sam mojom mukom i troškom, njemu htio dati položaj, a narodu pomoći. On neće da trudi; to je ono

[7] Poznatija oznaka kao *huncut* ili *funcut*, što znači *obješenjak*. Pismo je iz 1873. god.
[8] Vojni svećenik.
[9] Zapravo Gabro.
[10] Zloglasni vođa naših autonomaša.

što ga žulja, a obišenih kolača nema, ni za ljude, koji za slavu rade, nekmoli izđam! Ja sam mu misnik kazao, što sam imao bratu misniku. Svoju sam dužnost učinio. Sad on neka gleda. I ovdje u Beču čuo sam glas njegove sramote. Pisao mi je tunomadne ovde da mu nabavim oprost izpita zrilosti, jer da hoće profesurovati, ja sam, brate, odgovorio što me duša stezala. Ja sam, brate, grišnik, pa vidim da me Bog drži na pokori; tako mislim da i svakoga čeka, da se pokori.

Ovu pismu šaljem tebi, da njom raspoložiš po izboru, ako i kad budeš znao da služi i pomaže za izbore. Nemoj me zaboraviti, tvoje pismo i visti od tamo mile su mi. To je naša postojbina, i tamo će naše mrtve kosti počivati. Znaj, ako mi Bog zdravlja dade, koje je sada u ovoj bečkoj magli u pogibeli, jer mi se krv miša, a amo tik vlada, i ako se nađe dobročinioc ovog ću ti lita litovati u Bosni, da potražim tragove pokojnomu *Luki*.[11] Kad budem u Mostaru, pisat ću ti, ako budeš voljan, tamo u kolovozu, da mi dođeš na susrit. Ob ovom ništa ne govori, jer tko zna biti i ne biti, a i onako valja mi se čuvati od nevirluka.

Brate Niko, ljubimo Boga i kukavni ovi narod. Ja znam, da naše obitelji neće poć dobro; jer narodni dobročinitelji uvik su došli i prošli osamljeni. Njihova se krv ne stiče po nasljedstvu, nego po milosti. Pozdravi Vulu i reci mu da ću mu pisati, Serafina Alačeviće

Tvoj Miho

P. P. Za Nar. List, da ne zamre, počeo sam svake nedilje pisati po jedan članak, počimlje od onoga o društvu s. Ćire i Metoda za Bosnu. Od amo šaljem i kroniku o Rehsratu.

7.

Sarajevo na 20. 9. 74

Dragi Nikola,

Evo me bogu hvala zdrava i čitava te poslie sedam nedilja svakih muka i truda. Uzdam se da ću okolo dvadesetoga spanuti u Mostar. Kako sam ti bio pisao iz Beča, ja bih želio da se ti dođeš malo proći do u Mostar, i možda kod mene doteče troška za taj tvoj putić. Ako ti nemoš doći radi kojega mu drago razloga, tad netom ovu primiš na fra Franu Milićevića u Mostar za me knjigu, da me nađe kad dođem, da ti se tako ne budem nadati. Kad ti ne bi došao, ja bih okrenuo na Vrgorac, pa se tiše spustio u Podgoru. Ako ti dođeš tad bih pohodio Metković, majku ti na konak i dva naša manastira, prije nego opet krenem u Zadar pa iz Zadra u Beč. Ja od tamo ne čujem ništa, nit znam kako vam idje litina. Srdce mi zebe promišljajuć, da bi moglo biti kô i lani Amo ne prima se nikakvih novina, kô u Siberiji. Iskazat' ti ne mogu što sam se napatio; najbolje će ti kazati moja sida brada i brkovi. Ipak, Bogu hvala, kad sam mogao izpuniti ovu moju staru želju bez mukâ pok. Luke.[12]

Pozdravi mi braću moju, i tvoju, i sve naše prijatelje, a ti slidi moliti za tvoga brata

Mihu

P. P. Ja mislim da tebi brzojavim na Tona netom stignem u Mostar, da tako ti možeš, kroz dva tri dana ovamo stignuti.

---

[11] Botiću.

[12] Botića.

8.

Beč-Franziskanerkloster
11/2 1877

Dragi Nikola,

Kad sam došao u Zadar čuo sam da ti je p. mater prominula svit, i tad sam razumio zašto mi nisi odgovorio na knjigu, kojom sam ti bio poslao ništo novca.

Gubitak majke, osobito onakve kakvu si ti imao, znam koliko se može kosnuti sinovljevog srdca, u ono doba, kad se već sića, da sve se osamljuje oko njega, i da mu nestaje čeljadeta na svitu, kojega uprav ljubi više nego sebe. Pri takom udarcu čoviku se u se sabrati; i na tu živu opomenu, opet začeti tvrdje odluke na upravu svoga života umrloga, kratkoga, varavoga. Bog ti dao moć da i to kušanje pribrdiš, i da nadješ pravac svomu dilovanju!

Pokojnica svoj je vik izvikovala, i virno Bogu služila. To ti može biti najveća utiha i opomena, dok se s'njom opet sjediniš! I ja sam po mojoj dužnosti za nju molio, pa ću još moliti, na odugu one ljubavi kojim nas je nerazlučivo ljubila!

U Zadru nisam imao vrimena ni da oko otvorim. Posle smo uredili skladno, i mladi koji su se iz početka vrcali, smirili su se i slegli.

Lj.[12a] neka krivi sebe i prošle svoje šarovitacije. Ipak bude li ponizan, ne će mu faliti kruha. Kad nije znao zapovidat, valja mu služiti.

Pozdravi svoju braću, i u Podgori kad budeš koga znaš.[12b]

Netom ovde stigne Antonietti, ponovit ću mu priporuku za Tadića.

Bog te utišio i pokripio, kako ti od srdca želi

Brat Miho

9.

Beč-Franciskanerkloster
27/11 1877

Dragi Nikola,

Tunomadne mi je Andrijašević iz Trpnja brzojavio rad parabroda, s 'odgovorom plaćenim. Odgovorio sam mu prilično suhoparno, da se Trpanjci ne sjete, i opet ne ruju.

Doznao sam da oni imadu veliku podporu u onom, koji je meni lani obetavao. Rek' bi da Trpanjcim nije dovoljno da parabrod dolazi u Trpanj, nego žele da ne dođe nikad u Gradac, jer misle da bi tim k'sebi privukli po vrime trgovinu neretvansku. Temelji su im, što nema luke u Gradcu i što je sad veća trgovina u Trpnju, i što je Trpanj *glavno mjesto neretvanskog mora(!?)*. Dapače, same Neretve! Da ovo nisam čuo iz ministerijalnih usta, ne bi virovao. Vikalo se dakle i vikalo, pa napokon jučer dozvalo se na konferenciju sve primorske zastupnike Istre i Dalmacije.

Bilo je nikoliko prepornih pitanja, dokle došlo na Gradac. Ministrarstvo se branilo tim, što će, uz ostalo, i onako doć mali parabrodi u Gradac. Ostaviv tu sviralu na vrbi, dogna sam ih na to da se zaključi: 1° ministarstvo će nastojati što prije da se u Gradcu luka sagradi, 2° nek Lloyd međutim *per prova* vrće u Gradac ljeti, a *po mogućnosti* i *zimi*, dok se urede manja parabrodarka društva.

Vidulić, koji bijaše također, u konferenciji su 12 drugih zastupnika, obetao je svetčano da će i on za Gradac nastojati.

Nego, Antonietti koji je lani na moju i na tvoju preporuku ovde s' Curinaldom radio za Gradac, tuži mi se, da Drvenička općina, nije ništa pitala u tom smislu *u vlade političke*. S'toga, dobro bi bilo, da toliko Drvenička, kô što

---

[12a] *Lj.* jest Kažo Ljubić.

[12b] Čini se da je don Niko Vežić povremeno bio i župnik Podgore.

Opuzenska i Metkovska općina, okrenu se kroz kapetanat na Namjestničtvo da parobrod svrne na Gradac, kao po Neretvu svakim vrimenom najsgodniji i najkraći i najsigurniji pristup. Nek ne govore ništa proti Trpnju ni o Trpnju, nego neka samo mole za Gradac 1° rad sebe i 2° rad prolazka trgovine na Mostar, 3° rad kopna, kojim se može u Neretvu iz Gradca, kad odnikle drugamo vrime ne bi dopustilo.

Pozdravi mi Andrijaševića, i reci mu, da je dosta posa' smutilo to, što je zlo učinjena prva radja za luku.

Razpitivajuć, i videć da ovi Guardijan nabavlja jevtinih slika na ulju, i dosta dobrih, naručio sam onu tvoju sliku u njegova slikara za fl. 30. S'okvirom i prenosom, doći će do kakvih fiorina 40. Mislim da je tako najbolje. Kad bude gotova, poslat ću ti je na Antona Alačevića.

Primiče se Nikoljdan. Došao ti na spasenje i na zdravlje!

Ako mi odpišeš, obznani me tko će biti u Makarskoj Gvardijanom Prosinca i Sičnja. Ako si tu pozdravi sve a ja sam

Tvoj do duše Prijatelj i brat
Mihovio Pavlinović

10.

Beč — Franciskanerkloste
8. I. 1878.

Don Niko, da si zdravo! Proživio mirno i sritno i ovu novu godinu!

Skoro sam Ti pisao. Napokon, pošto me slikar iztezao i iztezao, donese mi sliku, pa ti je opremih. Kažu svi da je krasna. Valja samo gledat' je iz nižega i malo s daljega radi oči Spasiteljevih, i valja čekati jednu godinu, da se zarude boje, da joj se vidi lipota.

Zapada:	slika	fl. 30
	okvir	fl. 7
	Kašun	fl. 4
	f:	41

Ovo fl. 41 ti ćeš pridati bratu mi Ivi, kad budeš moga'

Ako si u Bristu, pozdravi Serafina, braću, i sve fratre. Ako si u Makarskoj, piši mi o manastiru, a redom pozdravi sve, počam od biskupa (kojega sam odgovor primio) i od Tone Roša. Solitro nagovara Mrkušića da se ne pogodi. Pisao sam Tonu, pa i odvjet. Pavloviću. Dođe li ti do ruke, nagovori Ljubića, da on svrne Solitru nek okrene list, i nek učini i Zani i meni dobra. Osveta radja Osvetu. Valja mrit.

Tvoj brat Miho

11.

Uoči svih svetih 1875

Dragi Niko,

Pozovni k'sebi i Lovru, i Ivu i Matu. *Lovri* u ruke pridaj ovu moju kopiju. *Ivi* pridaj prid Matom f. 80 za kruh, priporučivši, da ih u ništo drugo ne troši, i nego neka odmah kupi kruh za godinu, što tute, a što u Imotskom ili Vrgorcu. *Mati* prid Ivom pridaj f. 65 da plati Makarsku kućarinu, pa da tebi dade libretce, koji se nahode s'dvora na knjižarni pod sv. Ćirilom i Metodijem, da vidiš, da je odmah plaćeno.

Za posa' Tadića, dogodila se nesgoda što je prošlog miseca umrao Provincijal; sad mi je tražiti novoga prijatelja.

Zbogom, Brate Miho

12.

Beč — Franciskaner kloster
19. 12. 1875

Dragi Nikola,

Antonietti[13] je iztražio, i napokon kod ratnoga ministarstva našao, da je Tadiću još u listopadu na Regimentu odgovoreno, da se njegova molba ne može primiti, jer da je od gabineta vojničkoga zabranjeno, da se za sad već itko prima u prenotaciju, pošto ih mnogo jur ima prenotiranih. Znaj, kako Ant. kaže da Tadić nije pitao da bude odmah primljen, nego da bude ubilježen između onih, koji žele pitati, kad se koje misto izprazni.

Klaić[14] poslat će ti iz Zadra fl. 50, od kojih molim su 39 smiri ovi račun Vukoviću, i njegovu primnicu na ovom, spremi gori u mene u kuću, a fl. 11 pridaj Mati Marinoviću momu zetu, da mi on tajno dade materi u Banovićima. Moreš ti kazati Luki Pivcu, da pošalje tebi Matu Marinovića kad dođe u Makarsku. Uzdam se da ćeš bit primio knjigu moju i jednu za Ivu su fl. 50 koju sam poslao odavle na 6 ovoga.

Pozdravi Serafina, i kaži mu da je i Reichsrath odobrio ono fl. 4,000 za nje. U *skrovnosti najvećoj* pitaj ga: nek ti bistro odgovori: bi li škodilo provinciji, i bilo težko, ili žao *pametnijim* otcim, da vlada pometne svoje državne gimnazije Sinjske?

Ovdje stopro tunomadne stigoše predlozi iz Zadra za školske nadzornike. Kapetan je o tebi kazao: pošten, ali se mnogo ulaga u političke agitacije. Vlada zadarska nije se na to obazrila. Ovde, mi ništa ne rekosmo, da ne bi gore smelo. Sutra ću poslati Antonietti-a u referenta. Flucka smo smeli (ako je vire) da ne govori ništa za Pavlovića.

Pomozi što znaš pravici Podgorskoj. *Nove imenice* za sbor, pošto su prve zakonito uredjene i proglašene bez utoka, bilo bi nečuveno.

Nebi ni to marilo, da ih oni huncut Lj. neće naučiti, da fikcijom legalnom umetnu osobe, koje ne bi mogle imati prava.

Na dobro ti došlo Porođenje gospodinovo i Mlado Lito, kako ti želi

Brat Miho

Pozdravi Mandinu, Tona itd.
i Dn. Šmu i don Stipu Borića.
i Zamariju Ševelja[15] i starog
Ivu Barišića

13.

Beč, 5. 12. 1875

Dragi Nikola,

Primio sam tvoj list od 14. 11. i tvoj brzojav o Dankinu poslu. Netom sam ga primio, paštio sam se oko Ministra i Vrhovnog Sudišta. U ovom poslu ministar dok traje iztraga ne može ništa. Vrhovni sud može, ako mu dođe od stranke pritužba pismena. Razabravši stvari, i promišljajuć

1. da zatvor, kad je sudbeno odlučen, izbjeći se ne može, makar ga prenieli u bolnicu, ko što su ovde lani Opfena milionera, a ovih dana Brandstettera u Gradcu zastupnika na carev. vieću.

2. da stat mu u sobi tamničarskoj u Splitu, ili u kući u Gradcu, sve je ponj jedno.

---

[13] Antonietti, narodni zastupnik dalmatinski.

[14] Vjerojatno dr M. Klaić.

[15] Zamarija Ševelj jest Ivo Marija Ševeljović, načelnik makarski, bivši makarski krojač.

3. da dok on ne dođe, ostali tamne zaludu, i podnose zaludu muku, promišljajuć na sve to, odlučio sam da ti pišem, da Danko brodom pođe sam i prikaže se sudu u Split, to toliko da ga ne vode gjendarmi. U to dođe ovde Antonietti-a, i kaza mi da ste jur tako ugovorili, da ćete učiniti.

Rad posla Tadićeva 1.ª neprilika što je umra stari provincijal; 2.ª da mu brat poručivao Gvardianu, da će doć u njega, od dana do dana, sve do danas, pa je zaludu ga s Gvardianom čekao.

Danas, molio sam Antonietta, da tamo podje to viditi i preporuč ti. Sad mi se vratio, i kaza da u Kancelariji carskoj tog nema. Da je bio kod ministarstva ratnoga, pa da je zatvoreno. Ova dva dana da će opet poći i naći i preporučiti. Pozdravlja te.

Sutra je Nikolj-dan. U zdravlju ti došao. A znam da nije u veselju.

Molim te u maloj sobi na sridi, na stolu oblomu, u knjizi pod Atlantom naći ćeš sliku kneza Poljičkoga i sluge i kćeri. Molim te da mi je poštom pošalješ.

Pozdravi Joza Povića, i kaži mu da sam mu one karte pridao u redu.

Tvoj

P. P. Netom doznam o Tadiću, pisat ću Ti. brat Miho

14.

Zadar 20/10 75

Dragi Niko,

Govorio sam s'Ant.[15a] i on mi reče, da, netom svrše izbori, ova dva dana, on će nastojati da R.[16] pita izvješćuje od državnoga odvjetničtva i od Perk. kako stvar stoji, pa da će ovi predložiti kralju amnestiju.

Sad ti nastoj uputiti Perk. i Kutsc. i da učine ljudski.

Kaži Tonu. Govorio sam s'Ljubićem o nesretnom Podgorskom izboru. Na temelju brzojava trojicom podpisana, Odbor je pismeno načelniku izjavio: Da, se fosse vero Pendente il riccorso, ad onte dell'intimato decerto di nomino, che egli non potrebbe servirsi del nuovo capovilla, prima della decisione delle Giunte su' prodotti riccorsi — kaže da je tako Vranković[17] formulirao. Nego da načelnik može do volje držati neka ta dekret leži u njegovu stolu, pa mirna krajina.

Kad dođu utoci, da će ih oni držati neka leže. A kad dođu sudu ko u on misli, da će svakako biti da se novi zbor drži sa starom imenicom, *jedino radi ono nesretnih osam dana*, tada nek načelnik izjavi staromu glavaru da pošto se zbor ima držati do osam dana za novo biranje glavara, i pošto on se više ne može smatrati glavarom, jer neimajuć glasa odpao je po sebi od te časti, stari pristav (Šimun Pavlinović) do novoga imenovanja ostaje glavarskim zamjenikom.

Dakle, sada statusquo, i kad puknu osude Gjantone, tad prid samo občinsko vieće na desetak dana ureći odmah novi sbor seoski, obznaniv staroga glavara da je on jur ispao kao neizberiv, s (? ?) po la staromu pr stavu.

Znaj da su zamisli u Imotskoj i za rad posala Viničkih zametnuti iztrage ali će i te izvitriti.

Obzirom obznani Šimuna i Lovru[17a] same, uglavi Tona, a ti zdravstvuj tvomu bratu *Mihi*

Kazivao sam i radi pitanja spisa od strane kotarskog poglavara, pa rekoše, da može slobodno odgovoriti da to spada na odbor Zemaljski.

Beč SviSveti 1876

[15a] Anto.

[16] Nepoznat.

[17] Možda dr Bare Vranković.

[17a] Šime Pavlinović, Lovro Matić.

15.

Dragi Nikola,

Primit ćeš na ime Petra Jokovića, poštanskom doznakom, fl. 145—. Od tih fl. 100 za te, što si mi zajao i hvala ti. Fiorina je trideset i pet za fra Gabru, kojega ćeš mi pozdraviti. Kako on znade, florinta je 25 za one M se iz Visovca, a fl. 10 za mrtve Misa 20—. Za one pak Drniške— nek ne odredjuje ništa, ako jer Čaćić nije poslao zadužbinu. Ako je pak mali Dean iz Splita poslao fl. 25, tad nek ih dade Barišiću na moje ime. Napokon fl. 10 što ostaje od onih 145, molim te podaj mojoj materi, pozdravi je i kaži joj da sam zdrav.

Primio sam tunomadne knjigu od Ljubića,[18] u kojoj mi piše da Matić neće da podpiše program i bi li u tom slučaju savjetnika Brčića da mu brzojavom odgovorim. Ja sam odgovorio da bih Brčića, pošto je pravi narodnjak, i kršćanin čovjek, a po svoj prilici, ako bude narodna većina, mogao bi biti predsjednikom. Inače mogao bi nam se nametnut autonomaš.

Sad baš primam Nar. list i vidim program Matićev, i bezobrazan i lud. Bezobrazan, kô da svit ne zna, da je on sam podpis vao list, u kojem je ipak za tri godine svega i svašta bilo i za liberalca i za katolike, i za slane i za Srbe i za Hrvate, a opet on je bio u tamnici za tuđa djela a ne za svoja. Sad je njegov program, jer ne kaže ništa onoga što u programu valja da bude. Na oni način obćeniti, mogu govoriti samo ljudi koji su životom, i pismom bistro svoj program jur označili, a ne jedan zvučeći komarac, kô što je Lovro Matić. Po tom vidim da s'njim nema razgovora i da bi nam on išao u sabor, da kriepi liberalce i da nas osramoti.

Neretvani se sad mogu uglaviti, da smo im mi želili bratski ugoditi, ali da nije kud s' bezglavim se čovikom ukrcavati.

Možda bi Matić mislio i Klaiću[19] svoje misto ustupiti, pošto onaj nema sigurna pučkoga kotara, a htilo bi mu se slavja dvojstrukoga izbora. Piše mi Don Zorzi da radi proti meni kô bisan; možda da tu sebi, ili vitežkomu Kl. spravi misto. Kad bi Kl. zaželio u Vrgorcu (možda to bude u zadnji čas) ne bi se ni tomu bilo protiviti, kad bi on pismeno zajamčio i javno 1.° da neće u saboru i odboru ni pisati ni govoriti nego hrvatski. 2° da će postojano raditi o združenju s Hrvatskom, 3. da neće glasovati za nikakav zakon, kojeg' crkva osuđuje.

Svakako vi sad radite, za pravoga Hrvata i kršćanina, savjetnika Brčića, nitko mu neće prigovoriti da je Primorac a osvidočen sam da ćemo po narod dobro učiniti, da će i Vrgorčani i Metkovci pristati dragovoljno.

Pošto smo bili rekli, da ne treba odbora središnjega, eto ti u Listu Klaić svojom običnom hitrojlijom javlja da je Odbor sastavljen od zastupnika u Zadru (Paštrović-Ivelio), i on predsieda, i s'njim dopisivanje. Eto ti nas u ruke samih liberalaca. Ne čudim se da još iznesu i imenicu kandidata! Pisao sam Škarici; sad pišem Perišiću i Krelji i Čaćiću.

U Poljica hoće utiskati Bulata, koji nit govori, nit misli hrvatski, a iztisnuti Ivčevića i Kambi-a.

Možda je Klaić bezazlen u oporbi koja se digla u Imotskom proti meni; svakako idi, da on hoće nas osamiti, dok nas sasvim iz zastupničtva iztisnu.

Opomeni Ljubića, da ne zaboravi opet pisati na Brač i na Hvar, da nam tamo ne utisnu kakve liberalce i nehrvate.

Pozdravi tamo sve prijatelje, a sebe naosob čuvaj

Tvome bratu *Mihi*

P. R. Kaži Marku Grgasoviću, da sam primio njegov list, ali da Fluck biži od mene, pa da mi ga valja izdaleka loviti.

---

[18] Vjerojatno *Šime* ili *Kažimir* Ljubić, prije ovaj posljednji.
[19] Klaić je dr M. Klaić.

16.

12. 2. 76

Dragi Niko,

Štijuć tvoje pismo zadnje prid Ant. i Kl. obavišteni su o Ljub. spletkarenju. Uvjeren sam da u tom poslu neće mu poći za rukom ukinuti izbor. Obznani o tom Tona i prudente ukripi Lovru i družinu. Svakako bilo bi dobro, da kad podju karte u Zadar, na svoje vrime, Toni piši kô načelnik privatno pismo Vrankoviću, da ga obznani *kako bi bilo nepristojno za Odbor, da rieši posao kao referent, član odbora koji očevidno drži i podpomaže jednu stranku.* U istom smislu, istodobno, dobro bi bilo da natukneš knjižicom i ti Klaiću i Sntonietti-u. Ljubić nastoji izložti stvar *kao moju* i tim sebi steći slavu nove neharnosti. A njegovi neštovatelji drugovi, žele mu u tom pravcu ići na ruku, da se tako omrazi sa mnom, i da ga u svoje vrime lakše iz odbora potiraju. S'toga, ja prosridujem prid svakim da za ta posa' ništa ne marim.

Ti me razumiš!

Znaj da je jur Antonietti bio pisao Ljubiću, da se u to ne mieša. Ali se sad i on uvjerio, da je Gjule[20] jača od njega.

Glede Nadzorničtva. Pavišić nije bio u sjednici kad se odlučivalo. Pitao da mu se predadu glasovi, da on izviesti kao po pravu idje pučkoga nadzornika te *do dneva današnjega* ne izviestio. Tako sve leži još u njega, dokle on ne odstupi, kako hoće, jer je pitao već penziju.

Ovdje je Rodić. Ovih dana puknut će: ili mi zadovoljni s Antonietovim imenovanjem, i jezikom u srednjim učionam, il' nam započeti novu oporbu proti njemškutarskoj vladi, koja bi drage volje pustila hrvatski jezik u donje gimnazije, samo da primimo kao jezik naukovni njemački, za gornje gimnazije!

Ustaši će svi po svoj prilici nastradati, jer se ne mogu kralji da pogode o diobi Turske. Međutim znaj, da se Bosna i Hercegovina, ne će izmaknuti Hrvatim, u svoje vrime.

Ja sam u nikad ne kušanom trudu. Bogu hvala, da zdravlje me drži, premda sam krute sidine u glavu utirao.

Vrgorskim ustašim, može pomoći sam sud Splitski: svi su ostali puti pogibelniji. Ipak, opet ću i Rodićem za nje govoriti.

Ako Bog da zdravlje na 1. ću u Trst k'biskupu Dobrili. Na osam u Zadar, a po Uzkrsu nadam se u Makarsku. Svakako bih želio da se svrše pekljanije Podgorske, dok ja dodjem da se ne glibim. Pozdravi sve, a ja sam Tvoj

Miho

P. P. Nastoj da se Toni *sprijatelji kumplimentim* sa Luksardom i on je mnogo bolji od Kutšiga: nega je vrsta Guljelma. Može Šimun i Lovre k'njemu ići, i upozorit' ga na *Kustu*. Čudo je, kako su i onako izplivali: ti znaš, da stara osobito čeljad, ne čine nego ono što *parok* kaže.
Naravno je!

17.

Beč-Franciskanerkloster
13/1. 1878

Dragi Niko,

Koliko mi je drago, da sam napokon primio tvoje pismo od Vodokršća, i da si se pridigao; toliko mi je žao čuti za tvoju težku bolest. Iz svega bi se reklo, da ti Brist ne prija, te da ti ga se sad držati nadalje. Sad je zima, pa je težko oporavit se, pazi da je *povala gora od odvale.* Ne muči se rad mene u Brela, i onako ne bi pomoglo kod prislaboga don Kleme. Don Zorzi, na ope-

[20] Nepoznata žena — ostala su poznata imena i prezimena.

tovana moja pisma, jedva mi je odgovorio; da pišuć mu, *da preveć ljubi svoju korist i to na svoj način*, da sam ga tim do srdca uvridio. Da mi s'toga na pismo, kojim sam tebe imenova mojim punovlastnikom, nije htio ni odgovoriti. Nego da me čeka kad dodjem ovih Božića, da se mi dva dogovorimo bez drugoga.

Na to sam mu ja odpisa, da ako je voljan nagodit'se, da se možemo i pismom razumiti. Ako nije volja, da tad ne triba da se sastajemo, i da me raztuži gore. Uz to poslao sam mu nacrt položaja i komadića mojih i njegovih; pa ako hoće nek učini sam pismo, i pošalje da ga podpišem. Neće li, nek kaže da neće. Ima dva miseca, nema još nikakva odgovora. Valjda se još nije svitovao sa sinovcim i s'nevistom. Kuće i zida nova i obora i to mu praštam, e brat bratu daje vriedi fl. 200.— njegovo, koje njemu ne može biti *za nikakvu korist*, može mislim vridit fl. 50.—

Šaljem ti mali nacrt, da se možeš vladati, ako ti dodje do ruke on ili dn. Kleme tu, da ih nagovoriš na dobro.

Luigj, nagovorio Mrkušića, da mi nipošto ne da ni puta priko svojih grebena, kako je bio za plaću obetao da hoće. Pisao sam njegovu odvitniku Pavloviću da bi ga on uglavio, kako može primiti u Dračevcu, u Potrkvi i u Kozarovici, sve zemlje i masline I. klasse uza svoje ograde, za onu zemlju, koju sigurno neće biti ni u petoj, a nećemu davati ni peti dio ploda što one zemlje za koje bi razminio. Ako ti dodje do sgode Lujo, reci i njemu. I sa svoje strane reci Ljubiću, da on, ako hoće može učiniti da i Solitro to *izposluje*, što se danas protivi iz neke lude osvete, koju on goneć, može doživiti sebi najgore. A i Ljubić, može ako hoće svrnuti Solitra.

Mogla bi i Ljubiću kruto prisisti osveta; koja će mi napokon sva u tomu stati, da dvaest koračaji više s puta zadjem.

Ovi posa' kuće i gaja, sad mi je u glavi, jer se radi o počitku moje starosti, ako je dočekam. Izmaknu li mi se ove dvi godine, dobro će biti da potla budem mogao i visiti u životu sa 25 fl. misečne pensije.

Uzdam se da ćeš jur bit primio sliku, i da ćeš biti zadovoljan. Tamo je ti blagoslovi. Pozdravi mi novoga Gvardijana, i Vikara i ostale. Sve tu ukućane s'Mandinom. Prisvitloga, Borića, Tona Roša, a ja ostajem

Tvoj *Miho*

P. P. Kad izvadiš čavle iz zaklopca, tad *odvij vide*, koje su s'druge strane kroz dasku uvite u *kvadar*, da možeš njega izvaditi bez štete.

18.

Wien-Reichsrath
28/3 1878

Dragi Nikola,

Sinoć mi je Antonietti kazao da ti pišem: nek odmah općine, Makarska i Drvenička pišu osobno na Rodića, moleć ga da u pogodbi, koju kani vlada sklopiti sa Cesari-om, radi plovitbe iz Dubrovika u Metkoviće, umetne i dužnost ticati Makarsku i Gradac, kô i dosad: davši mu poštu od Drvenika i Gradca (koja se misli brzo namistiti, ako jur dosad nije).

Znaj, da Cesari pita, da mu se dade ono što vlada troši za diligjencu po kopnu iz Metkovića u Dubrovnik, čini mi se jedno fl. 7,000 hiljada. Rodić i Kurinaldi protive se tomu, da se digne kopnu diligjenca, a ministarstvo je rek'bi za Cesara, i ono će dati naredbu, da Namjesničtvo sklopi pogodbu u smislu Cesarievu. Ti to ne javljaj Metkovčanim da se ne mute. Dubrovčani nastoje da se Cesariu ugodi i općina, i trgovačka komora i Arldt i Klaić.

Neka Općine pišu Rodiću, kako bi bilo težko viditi da parobrodi i Lloydovi i Cesari-evi mimolaze Primorje, da ga prisiku od Neretve, na korist mista

odaljenih, i u svakom obziru svezami parobroda i brzovoza nadarenih. Naravno valjat će da se ona dva poštiera (Drvenički i Gradački) žrtvuju, ali je ta mala škoda pojedinaca, ništica pram'obećanoj koristi. Neka napomenu i to, da ne samo trgovina, nego i služba državna dobiva mnogo, olakoćenim brzim i sigurnim obćenjem sa *Primorjem* podložnu čestim buram, što ne dadu drugim brodicam po moru, a po kopnu nameću četverostruki trošak za konje, sluge itd. i činovnikom i strankam koje moraju na sud itd.

Nek Toni nastoji i Luksarda svrnuti na jedan presidial Rodića.

Šaljem ti tvoju Molbenicu natrag, da kad budeš znao, da je Antonietti u Zadru, tad je pridaš uz drugu na kotarskog Poglavara za Namjestničtvo, nek se oni dostoje popratit je i preporučit je Ministarstvu. Poprativ je dobro Luksardo, Namistničtvo će je preporučiti još bolje, i tako ćeš (kaže Antonietti) mnogo lakše štogod iztegnuti, nego da se ovde dade poslu kakva osobita važnost, i tim da se metnu u maliciju. Znaj, da ni Dalmacija, ni Rodić, ni Anton, nisu ovdje mili, za najviše kod paklenoga Stremayra. A svakako bi M nistarstvo poslalo na Zadar na izvišće, pa bi se stvar odugljila dva puta više, a kô zna, kako bi (ime, nečit.) bez Ant. to opremio. A ti znaš, da birokrati ne smidu jedan drugomu pisati, ko što mi. Ne viruju jedan drugomu.

Kaži fra Petru Miošiću, da ove godine nije više na vrime govorit̨i o predrazbroju. Nego, netom bude znao da je g. dvorski savjetnik Ant. u Zadru, nek mu *'obzirno* i *udvorno* piše, pak će mu on odcipiti štogod od primljene jur dotacije, ako bude samo poprava ili pripomoć radnji te Gradačke žup. kuće. Bude li sgrada sasvim nova osnovana, tad će se valjati ustrpiti, dok nacrt odobri ministarstvo. Posli odobrena nacrta, stopro druge godine govori se o novcu.

Još te imam molit, da narediš Franzuli Majstroviću, nek mi učini jedne postole *ko one lani, samo nek su po prsta duglje i malo tvrdje* šivane u gljeznu, da mi noga ne podje naprid, pa da mi postol ne svrne nokat velikoga prsta, ko što je zimus, velikom neprilikom i pogibeli. Ako hoće, nek mi dvoje učini i pošalje: Wien-Franciskanerkloster-Rivalsa postole.

Sad opet, da si mi zdravo. A ja kako sam ti pisao, u nedilju na 31/3 na ime Bulića poslat ću ti fl. 200. Pozdravlja Antonietti i Klaić. Od moje, pozdravi Serafina, Gabru, Načelnika i te i ove i one

Tvoj *Miho*

P. P. Znaj da je Antonietti slabo na uhu. Likar se oko njega muči svaki dan, gori mu kamenom, kaljka, prpa. Ali međutim on sve to više gluhne, i nikud počeo je vehnuti. Ako ne ozdravi, on će se dati po tuzi, i... Priporuči ga Bogu! A bez velike nemojmo mu za sad više novim poslim dosadjivati. Kad je čoviku do sebe, sve mu omrzne!

19.

Wien (Beč), Franciskanerkloster
26/3 1878

Dragi Nikola,

Po tvojem pismu 14/3 brzojavio sam ti, da posao s'Mrkušićem slobodno se opremi.

Nego primio sam od Ive pismo od 15/3, gdi mi piše: »rekao nam je Solitro, da ne prišimo s'Mrkušićem, dok mu izadje fantazija iz glave«.

Na 18/3 opet mi Mate piše: Mrkušić će put pustiti na ove uvite; svaki aršin banovac, suviše *zid po putu s'jedne i druge strane, koliko je naš okolo ograde.*

Ja sam na to odmah odgovorio Mati, da se s'tobom sporazumi, i da posao opremi. Da, ako je uzdanja, da kroz pet šest nedilja, izladi fantazija Mrkuš.ću, da bi se tada moglo čekati. Inače, pošto ima dvi godine, da mu glava puši, a još nije izhladila se, pošto, koliko se više napravlja moj gaj, njemu će se sve više paliti fantazija, mišlju, tko zna, što će tu biti! pošto ja svakako ovoga lita hoću imati put, jer sam ogradu za se učinio, a ne za one koji će doći do sto godina, naredio sam Mati, da se on svakako uvali, *put prokrči i vrata otvori; pa ćemo se potla nagadjati na lipe,* da se uklone ili ti neizvrše oni uviti, koji su nerazborno učinjeni. Graditi s'obe strane zid, ne samo što bi put nagrdilo i sužilo, nego bi me zapalo do drugih stoipedeset fiorina. S'toga, pisao sam Mati da makar i skrenuo putom od vode do pod brig, i tako manje Markušićeve zemlje prisikao, a ta komad što ostane nad putom tj. lapat od tramuntane, nek zamini sa mojom Potrkom (?) kupljenom u Povića, ili mu plati po procini, opet jedno od prilike fl. 100. Tako, tê dvi tri mire pod vrhom služile bi mi za pčelinjak; a ne bi tako bila potriba da obgradjujem Mrkušića, nego s'donje strane puta. A s'donje strane, jednako će i sam zid od puta bit visok gdi jedan gdi dva aršina, te bi dosta bilo, da nadostavim aršin i po na to i tako bi Mrkušić mogao biti dobro obgradjen i miran. Ako Mrkušić, ne bi htio ostaviti ni oni komad zemlje s'gornje strane puta koji bi kroz njegovo prošao. nek Mate stisne oči, samo *nek se tvrdo ne veže pismom, po kojem bi mogao biti globam prinudjen, da odmah izvrši gradnju SVIH zidova.* Glavno je, da se put prokrči, i da on učini pismo po mogućnosti na svoje ime, a ne otac. Ive se more izvaditi lako, da on za to ne mari, da se on u to ne pača, da Mate upravlja mojim itd.

Ti me već razumiš!!

Da ti ne bude napasti bar , radi novaca, poštom od 31 ovoga poslat ću ti pod ime prof. Frane Bulić dvi postarske doznake od fl. 100=200. F: 100 za plaću puta Mrkušiću, fl. 35 za radnju puta (drži ih uza se do potribe)
fl. 65 pridaj Ivi naredbom da odmah idje smiriti Luetu, i nek mi odmah pošalje Luetinu Podmiru svih Ivinih dugova.

Ako vidiš, da se nije nikako moguće izvuć od silnoga troška za zidove uz put, s'jedne i s'druge strane, tad će valjat dogovarat' se s'Dn Klemom, kojega je dopao u dilu s'braćom, oni komad što je nadamnom do blizu put, i o kojem smo lani govorili. Svakako prije kušajte s'Mrkušićem, samo da pukne! 1° jer ne bi htio da misli Don Kleme i njegovi, da ga hoću seliti, 2° jer mi i onako Do Zorzi pokljani radi kuće, i sad iznosi nike nove razmine, po kojim on bi htio, za Luigija tobože: primiti cekin za njegov soldin. 3° jer put uz Don Klemino bio bi više za marvu nego za ljude. 4° Jer onim putem, težko da bi se mogla provesti voda.

Ako si u Bristu, čini doći k'sebi Matu, i uputi ga. On može češće doći tebi na dogovor. U večer nek dojaši k tebi mazgom, a ujutro može biti kod kuće. Seljaci su nakarljivi: oni ne znadu cinu vrimena. Njima je *koji dan,* što je nami godina.

Kako sam ti brzojavio, ja ću nastojati da izvršim po mogućnosti tvoje želje, s'toga ne pišem ti mnogih riči. Šteta je, da je Antonietti boležljiv na uhu, pa je nemiran i sve mu dosadjuje. Tako valja mi ga sgodom i na miru prihvatiti. Inače, prijatelj postaje mučitelj i omrzne.

Dragi moj Nikola, nije Miho kriv da Makarska uvik radja i Grgeta, i Vrcana i Pavišića, i Grubišića; pa će uvik u njoj smrada biti. Da nije Forlana našao bi se koji drugi pomagač. Mene duša ne boli, što sam nastojao jednomu čoviku pružiti prigodu da se obrati.

A kako nas velika većina Bogu odgovara? I fratara i popova?! Bože nam se smiluj!

Ja ću se ovih dana primistiti u Hitzing kod Schönbruna u prijatelja, da tamo ostanem dok se možda u svibnju razadjemo. Triba da čuvam pluća od ove litnje bečke prašine. Pozdravi sve. Piši mi na Raichsrath.

[Nema potpisa, ali je rukopis Pavlinovićev.]

20.

Heitzing bei Wien
uoči 1. Paškale 1878.

Hvaljen Isus, Gabriele![21]

Evo ja zaustavljen što od zle nazebe što od pridošlih znamenitijih posala u Vieću ostadoh kod Schönbruna, jedva želeć da se dokopam mora i Biokova. Pariz se izmače.

Molim te, koži Dn. Niki, ako je tu: 1° Da je njegov posao dobro namješćen. Neka samo upre da biskup pospješi i privoli. 2° Da plati Franculu Majstroviću fl. 10 za postole koje sam primio. 3° da dade bratu mi Ivi fl. deset, nek ih Ive preda mojoj starici materi. 4° da pozovne Matu mi sinovca, pa mu kupi 15 dasaka, da nisu ni široke ni debele, nego cjelovite i duge koliko moja koliba u Podgori. Posvest (?) ću je, kako me on svjetovao.

A Mati molim te naredi: 1° da te daske dade na strug (planjat) pa da ih spremi u kolibu, nek se suše i čekaju, dok ja prispijem, da ih nadjem suhe kô prgu. 2° da oklači prvom debelom rukom iznutra moju kolibu na Miholjcu (incarto); nastojeć da izpravi grbotine u zidu, koje ostaviše žalostni majstori Sumići.

Sad sam svršio, i bez tvoga dopuštenja dosadjivajući Ti, samo da posle skratim, koje navodno smetene glave razvlače i pomrsuju.

Da si mi zdravo sa svom tvojom braćom, po želji

Vašega barta
Mihe Pavlinovića

P. P. Dapače! Ovde me baron Ožegović i još netko razape, da hoće moju sliku. Ala, molim te potrudi se s'Ivom u onaj moj pisaći stol bourreau od iztoka; i tu u polici otvorenoj, na lievoj strani, izaberi tri, koje ti se vide, pa mi ih knjigom pošalji. Oprosti, jer inače me osudiše i onako *priznana* opornika.

21.

Beč, Franciskanerkloster
4/11 1878

Dragi Nikola,

Hvala ti na bratinskom pismu 28/10, kojim me tišiš radi materine smrti. Njezina je starost prispila, volja Božja se po redu obršila, po mogućnosti sam sinovske dužnosti prema njoj vršio, sve mi to dušu smiruje; ali srdce mi je težko žalosno, što joj nisam zadnji pozdrav primio, oči joj zaklopio, i nad njom moje suze izlio i čini mi se, da mi neće odlahnuti, dokle god to na njezinu grobu ne učinim. Zaludu je, otimao se ne otimao, narav hoće svoju. S'majkom, znaš da ti je sa svita otišla duša koja te najviše ljubila!

Pravo veliš, da su ovo nami osobite Božje opomene, da se amo kroz ove kojekakve taštine ne zavedemo. Misao na svoje najmilije, već na ovome svitu, priteže i nas k'izvoru našemu i njihovu, kod kojega samo ima mira i počitka ova naša nezadovoljna duša.

[21] Možda je ovo pismo upućeno na fra Gabru Puretića u Makarsku.

Na 31 pr. poslao sam ti ono fl. 150, što si mi bio prizajao, i obznanio te, da je Odbor priporučio Vladi, da ti naknadi trošak na sgradju. Pozdravi Tona Alača, i da ga molim, netom stigne pismo s'ipoteke, i on sve plati, da mi ga amo upravi sa ukupnim računom, da ga smirim, i da mi više o tom ne bude misli.

Amo je zakijao jučer prvi snig, da Bog učuva! Ima nikoliko dana, odkad sam metnuo vunene gaćice, da mi se sva koža ispod pasa do nogu upalila i ka' izgorila. Vidit ćemo što će biti! Vidim da je već k' ličnicim zaludu i hoditi. Dok te ne vide prị smrti, kažu, malenkosti su. Kad prispije težko, tad kažu, da je već kasno. Ja se uzdam u onu staru: Malattia della pelle, salute delle butelle. I rek bi da je tako, jer odkad me zasrbiše bedre od tada mi prestade bodenje u srdce, koje mislim da mi se najviše pojavilo, radi crnih kava, što sam bio svrnut piti bez mlika, zadnji misec dana tamo. Da ti pravo rečem, prị izmaku, jedva želim ovoga puta da prispije proliće, da ti se ovoga sužanjstva izbavim.

Sad upalili peći po Reichsrathu, pa bljuju i brljaju svašta, da ne bi ni kučke polizale. To ti je ustav, prosvjeta, sloboda! I sve ti valja to slušati!

Pozdravi mi Fra Gabṛu, Zamariju Ševelja,[22] i Tona Rossa, i don Stipu sa svim prijateljima, a ja ostajem Tvoj

Brat *Miho*

22.

Beč Mlaho Lito 1879[23]

Dragi Ive,[24]

Primio sam tvoj konat o konjušnici, i s'njim sam zadovoljan. Mene je lako zadovoljiti, kad se ore pošteno.

Od potribe je da mi što prije pišeš:

1° koliko je svega moga ulja, i gdi si ga ulio? Ako nije puna ona moja jedna nova kamenica, nalij je svoga ili arcižaknovine, pa mi piši, koliko si ulio.

2° Piši mi koliko u mom ulju ima arcižaknovine, koliko je ima u tebe, a koliko u Šimuna, jer valja kroz ovi misec da se dadu konti; a da od dva pridate fra Gabri jaspre od arcižaknovine.

3° Piši mi, jesị li mi utvrdio vlagu na Miholjcu u kolibi. Jer ako se zapusti kroz zimu, tad će vlaga osvojiti i zid i svu kolibu. Pa mi piši, kako mi idju voćke, i ono što je usadjeno. Odgovor koji čekam, nek ti napiše don Niko ili fra Gabro, jer, kad se radi o kontim, ne želim da nam ih drugi znadu.

Sad ostaj mi zdravo, a ja sam Tvoj

Brat Don *Miho*

P. P. Jesi li obilazio moje vino? Kako je? Pazi, ne puštaj ni časa nikoga u konobu. Jer ne virujem nikomu nego Tebi. Uzdam se da ćeš biti osobito ulio jednu malu kamenicu moga ulja za me, da se ne budem smućivati da me pali.

23.

Beč-Franziskanerkloster
10/5 79

Dragi Niko,

Radi puta u Rim, dobro činiš da na dûg misliš, premda ne bi tribovalo toliko trošit. Ne bih ni ja išao, da mi nije do dopunitbe moje knjige *Puti*.

---

[22] Zamarija Ševalj je Ivo Marija Ševeljenić, načelnik makarski.

[23] Nova godina.

[24] To mu je brat koji je ostao u Podgori.

O Tadiću pisao mi je ovih dana i Rossi. Baš kad mi njegova knjiga dopade, desi mi se silna prigoda. Čovik podpuno o tom poslu obavišćen reče mi: »neće biti imenovan, jer je dokazano *da je ćudi osorne*, a to se u dvoru ne trpi«, Isti me je u velike umolio Visoko stojeći gospodin, da o tom ne proslovim, jer se boje da bi on kojeg starešinu mogao pozvati na dvoboj itd.

Sad dakle znaj ti sve. Ja Tonu Rošu pišem, da ću mu kazati uzrok kad dodjem naustno.

Za Gradac gledat' ćemo. Antonietti zaboravio u Trstu govoriti o Danki, pa misli ovde kad ovih dana dođe Lloydov referent da utanači konačno ugovor. Znaj međutim da mladi Andrijašević nastoji za se, i da će *agjencija biti* ɐɹoш 'nſ ɔuəgɐ əɔoɥ ıko ɥoɔe ɐgəuɔ ſn ɯoɹɐ činit izpit za poštarstvo. Nek se Danko vlada na vrime; premda mislim da to već nije za stara čovika i puna svojih posala.

O politici nezna ništa ni Kralj. Rus ima tajni ugovor do potribe s' Talijom. Prus vreba i on na komad Austrije. Svi daju našemu i Bosnu i Srbiju; ali bi htili odkinuti na drugom kraju. Svakako mi ćemo u Bosnu; pa se i tukli.

U Rimu, primit ću blagoslov i za te.

S'Bogom
Tvoj brat *Miho*

24.

Beč-Franziskanerkloster
na Vodokršće 1879

(Prigodom piši mi: kako se podnio oni Miroslav Jeršić kod Danke? bi li bilo vridno, uzet ga na svoje poštenje i preporučivati ga komu?)

Dragi Nikola,

Baš kad sam nakon godine dana, uzeo u ruke svoj rukopis o *Putu* po Bosni, da ga napokon svršim, i zadovoljim želje obćinstvu, stiže mi tvoj list.

Prošlih dana, pišuć o poslim fra Gabri, poslao sam po njemu ti moj pozdrav i čestitanje. Dodijalo mi je pisanje i dopisivanje: uz to, nisam imao ništa dobra da ti javim. Daj, posli saborski, klub i samo sidenje; daj dvi deputacije iz Herceg. i Bosne, brani ih od hurcikavaca, i uređuj im adrese, razgovore, sastanke itd. da ništa ne pokvare. Daj članke za N. L.,[25] da ne ostane kô dosad kadikad pomućena pravca. Daj uredjuj i nadgledaj dopisnike za Vaterland. Daj moju ćud neustrpljenu, zauzetu, a ljude naše većinom lakoumne, nestanovite itd., pa mi kaži, kako mi je.

Ti posli i stanje u manastiru obastrtu paklenim dimom od c. k. tiskarne, dan i noć neprestance; a izaći u gostionu ne mogu, da učuvan koji krajcer, kako bi štogod polipine u Podgori nastavio — to je sve učinilo, da sam se boja' ima nikoliko dana kapi od srdca. Po podne bljuta, a obnoć bol u srdcu. Rekoše mi neki vještaci, da je od oslabljena želudca, pa uzimljem prid podne uru, žličicu Dareli-Tintura di Rhabarbara con Malaga. Medjutim poć ću liječniku da me svega obadje, i da vidi, ako zna, šta je. To toliko da nemam grizodušja. A za ostalo u ruke Božje.

Ja nemam nâde izvan Boga, nego u mir i u čisti zrak moga Miholjca: pa jedva čekam da svane proliće, da se jednom oslobodim ove zlatne tamnice.

Drago mi je, da se moreš okoristiti mojim stanom u Makarskoj.[26] Svakako ne će biti od potribe da ga minjaš prije lita. A i u litu neću trebati u Makar-

[25] N. L. = Narodni list u Zadru.

[26] Vidi se da je Vežić boravio i u Makarskoj, a možda je to bilo i za duže vrijeme.

skoj ove godine pribaviti, pošto će valjati da se bavim sgradjom kućice, ako mi ikako bude moguće skucnuti potribiti novac: što šta, što šta, do dv hi jade! Rad će mi se biti udužiti jednu hiljadu i svojim trudom platit' ga u tri godine. Ne budem li živ, nek plaćaju knjige. A što bi?

I ja mislim da ona soba nije bila za te; zdrava ali izvrgnuta svakomu vitru. Ili u novoj kući Rismondovoj,[27] ili u Krstulovićevoj[28] (od brzojava) ili u Ivićevićevoj bilo bi ti zgodno: ali od južne strane prozorom, po mogućnosti. I u Bege Dn. Andrije, ako ima prozor od podneva, dobro bi bilo. Svakako valja da imaš dvi sobe, da se možeš micati i zrak minjati.

Za sad, kako rekoh, ne triba ti se micati: Obznani me, kako ti služi ta pećka? grije li dosta? dimi li? izduši li kako? da se znam vladati, kada prije odlazka budem nabavljati drugu za kuću u Podgori. Meni se čini, da ti zlo učiš Mariju;[28] pošto će ona tebi mnogo malo služiti, ka i meni, pa će joj potla težko biti naučit se sa mnom. Od mene prima fl. 3 na misec, i svoju pristost priko dneva. Nego, eto tamo, kako si učinio, da bude! To su vaši posli.

Piši mi šta ima u konobi pod tobom? Ima li kakva smrada? Ima li miša? Ima li vlage? Dopire li voda u ono prizemlje, koje sam za ove zime Mariji pustio?

Molim te, prvom knjigom pošalji mi (Reversal) *Pridatnicu* za najam Magaze ovako:

Pridatnica

Za florinti osamnaest, koje izpovidam ja doli podpisani, da sam od strane c. k. Provijande vojničke pridao Upravitelju Zaklade Arcižakon Pavlinović za prizemlje u kući pod Br. 271 u Makarskoj u ime stanarine, i to od 14 studenoga do 31 Prosin,a, na razlog fl. 12 na misec.

Makarska 31. Prosinca 1878. Sveć. Nikola Vežić

Nećeš li ti, može i Zamarija Ševelj podpisati, samo ja ne želim posla imati sa Proviandom. Ovo mi triba da mogu sgotoviti pasbroj Zaklade za prošlu godinu.

* * * *

[1] N. B. Mislim da je najmljena od 15. Ako je 1° tad piši fl. 24. Naturalmente.

Daje mi se u misao, gdi mi Toni Alač ne šalje još za ipothekâ moga pisma s'Ivom. Da njemu platim, a ja da sam miran. Bojim se ako na duglje ostane na Perfetturii, da izprpaju iz njega kakve multe na pisma ona što su u tom imenovana, a nisu bila taksana. Ne bi u ovoj prigodi imali prava, ali njim je samo do novca, da se kažu nastojni. Gledaj, neka Toni pospiši, da mi se to digne s'glave.

Uzdam se da će križi, zadovoljiti i Luxarda, i Tona i Ševelja, pa da će se i gradjanstvo veseliti, a osramoćeni ostati F. Ilić. Bože daj dobra Benkoviću! Mnogi bi se naši sad mogli pomoći, da hoće da rade. Ima sad u Bosni prostora, i za g. medika-advokata Matu Ivina, koji bez da ubija strica da mu bude šire, može pošteno iztući bili kolač za se, i hraniti dicu, kô svoju. I ja bih mu i stric dali svoje ulje, vino, smokve, da namisti gostionu, ili š o njemu slična, dućan za ješu u Mostaru. Ali rek'bi da on voli se šetati, i pušiti po litru dobra duhana na dan. Nek mu bude, i nek se kaje: ali na dalje od mene i od moje duše!

---

[27] Obitelj Rismondo i Krstulović imali su poveću kuću na obali.

[28] Kućna pomoćnica Pavlinovićeva koja je ostala u kući, pa je sad stalno došla u kuću Vežića.

Malo nažalost molim Boga. Novom godinom valja više, pa neće ni tebi faliti tvoj dio. S'Bogom.

Tvoj *Miho*

P. P. Ako ćeš ključe knjižarnâ mogu ti ih poslati, da prpaš po njima, i da se zabavljaš i *destraiš.*

25.

Franciskaner-Kloster 26/2 79

Dragi Nikola!

Bogu hvala da mogu danas odgovoriti, ako i tudjom rukom[29] tvomu listu od 23/I. Moj trpež od probave i srca, koji me svali dva put u ognjicu kroz miesec Sičanj, pri koncu očitovao se upalom hrebrenice, koja mi je izlila okolo sve live pluće židinu, nazvanu »Eisudatum pleuriticum«. Ovaj cio miesec tvrda posta, kinina, i drugih likarija prikova me u postelju, pak stopro evo dva dana da sam se počeo pridizati dok do miesec dana budem mogao izaći na sunce. Stariji likari kažu da ću bolest ćutiti sve dokle pravo lieto ne ogrije. Da ti se tužim na velike moje nepogode, i na jadno bolovanje u tuđem svitu i u tuđoj kući. Mene bi razžalostilo sve više a tebe bi smutilo bez da mi možeš pomoći. Bože daj da ti budem mogao ovoga lieta u zdravu i mirnu Miholjcu kazivati. —

Uklapam ti račun koji mi je poslao sa pismim ipotekanim bilježnik Ant. Alačević, da mu ga podmiriš. Takodjer uz ovo podmiri kod poreznoga ureda fna 14:37½ za postotak ipotekarni pisma broj 144. U tu svrhu uzmi od Fra Gabre Puratića, od ono 150 fl. što mu šaljem današnjom poštom, uzmi neko fl. 50 i podmiri ove račune. Ono fl. što ti priteče povrati istomu Fra Gabri, da drži skupa sa ostalim, na svrhe njemu jur poznate.

Molim te pozdravi mi Antona Alača i reci mu da oprosti, ako nemogu da odgovaram na njegova pisma 20/1 i 3/2. Reci mu samo da se ja nemogu dočuditi. Kako razbornu čovjeku može i smo biti sumnje: tko da vodi odaslanstvo občinsko, koje mu je, zakonita i naravna glava Načelnik. Za ostale mislim da se gradskim župnikom, ujedno članom Kaptola, dovoljno je zastupano Svećenstvo. Prikljućak Pavlovićem okrenuo bi cielo odaslanstvo u pokladnju arlekinadu. Neustrpljeno čekam viest da je moje ulje saliveno u kamenicu moju i koliko, takodjer da je Arcižjakovina Ivina i Šimunova pridana Fra Gabri, i koliko. Ako možeš pohodi Don Ivana Borića od moje strane i iskaži moju veliku žalost starcu Don Stipanu na tolikoj nesrići. Ali kud ćemo od Božije! Daj slobodno Breljanincu fl. 3, jer mu ja nisam bio platio. To možeš naplatiti od ono fl. 50 što ćeš uzesti u fra Gabre.

Pozdravi don Antu Zuvelu. I kaži mu da sam ima težkoga jada prošlih dana sa carskim slikarom, koji mi se doša radovati da je opremio jedno Propelo, što spada na Dubrovnik, dok mi je bio obetao da će do konca Veljače biti gotovi Svi Sveti. Ali šta ćeš, moj brate, kad ljudi misle da se mogu igrati svojom besidom kao kumpiri, valja imati ustrpljenje.

Z Bogom, dragi prijatelju, i priporučujuć se Vašim molitvama ostajem

Tvoj *Miho.*

P. P. U ovi čas kad sam knjigu završio uleti mi u sobu kapelan Belvedera gdi se popravljaju carske slike, i donesemi glas da pošto je gospod. direktor začuo kako sam se smutio na tunomadnju vjest, da mi daje besidu da će do konca Marča biti gotovi S. Sveti. Bože daj.

[29] Pisala tuđa ruka! Pisac raspravlja o bolesti.

26.

Beč, Franciskaner-Kloster 21/3 79

Dragi Nikola!

Uklopjenu knjigu pošto proštiješ pošalji recepisom, a onu za fra Vicu pridaj fra Gabri, kojega ćeš mi liepo pozdraviti.

Moja ti je bolest čudnovata, i njoj će na kraju moći doći samo Milosrdje Božje i brcki zrak Podgorski i podpuni mir. Lieko,i znadu malo, kao nimalo, i svi se nadaju od naravi. Danas mi je počelo kroz bubrige izlaziti čudni trovaši.

Ako vidiš Adobata, kaži mu da točno platja, a kad dodjem da ću nastojat popraviti taj žalostni dim.

Danas sutra čekam Klaića i Antonietta da dodju k meni, pak ću jim govoriti o tvom poslu. Uzdam se da će ti sobom odobriti trošak. Ti stvar daj u ruke Ljubiću, a ja ću se dogovoriti s ostalim prijateljim, na mom prolazku kući.

Za Vrgorskoga Zastupnika neka nikoga glava ne boli. Matić je otišao privremeno, i on bi mogao svršiti svoj posao koncem travnja. On će svakako doći na Sabor u dopust. Svakako bude li do potrebe na vrime ćemo se razumiti. Žalostno je da se Don Jozo Luetić tom mislju bavi, i stoga muti krajinu da namisti Franu Franića novim Načelnikom.

Kad je don Ivan počeo jisti, možda i progovori, te nesretna ta bolest bar za koje vrieme ostavi ga na miru, pozdravi opet i njega i strica.

Ja ovoga puta nemogu nikako na Saboru ostati, ali u Makarsku neću prispiti prije početka Svibnja, a možda i koncem istoga. Svakako ću ti brzojaviti prije neg podjem odavlen da me dočeka Šimun i Zamarija Ševelj. Ive mi netreba, jer nije vridan ništa prihvatiti. Nevolja je da i jedna sama soba da pravo valja, a da oba imamo potrebu podpuna mira i počitka. Nego dobro će biti i onako da ti po Uskrsu kreneš na polje, jer mislim da će ti najviše koristiti hodanje prostim zrakom i lakim poslom.

Premda sve to više gubim svaku vieru u likare i u njihove ljekarije, ako mi opišeš u kratko tvoju bolest, ja ću pitati svìt u moga likara i u drugoga u Reichsrathu koje jednoglasno svi hvale. Koncem mjeseca pisat ću fra Gabri.

Pozdravi Mariju, a tebe pozdravlja Don Ivan Benzon i

Tvoj *Miho*[30]

27.

Dragi Nikola,

Napokon, sabor ti je dosudio florinti 400. Ostalo šest sto zajao bi ti su šest posto, za dvi godine N. L.[31] On nema nego državnih obveznica, te bi valjalo da prodaš, te opet uz dobitak povratiš.

Premda se Kl.[32] ljuti, da bi ti odmah doša, da se ne vidi da je neka preša, ipak znajuć, da ako ova dva mjeseca ne učiniš radnju, kašnje ti je sve mučnije, ja mislim da ti možeš doć po novce kad te volja, ako ne voliš, dati ih ja donesem možda pri koncu mjeseca. Radi sad, kako znaš. —

Znaj, da rad ove naknade bilo je smutnje u klubu, i sad mi se bilo miriti s'nekim što su pobigli. Sabor neda novca nikomu, jer ih množtvo pita.

Pozdravi prijatelje, a ja ostajem

Tvoj *Miho*

Zadar 7. srpnja 1880.

---

[30] I ovo je pismo pisala tuđa ruka.

[31] Narodni list u Zadru.

[32] Klaić Miho.

28.

Dragi Don Niko,

Vidio sam jutros i Franu i tvoju knjigu. Kroz nedilju ja ću pisati, medjutim nek nastoji Frane dobiti Vizu, koju sam mu ja upelio, da pošalje Tebi, a ti meni, da je uklopim u moje pismo na prijatelja.

Smiri se i budi zdrav

Tvomu *Mihi*

Podgora 13/8 82

Veličastnomu gospodinu Don Nikoli Vežiću
Makarska

29.

Makarska na Bilu Subotu 1885

Dragi Don Niko,

Obvezaše me iz Zagreba, da napišem životopis pokojnomu našemu prijatelju Luki Botiću, kojega će *Djela* skupa objelodaniti. Ja dobro znam koliko si ga ljubio, i koliko si za nj učinio. Ali, pošto kod mene nema nijednoga njegova pisma neizgorena, molim Te, da mi Ti pošalješ one koje je na te slao, osobito iz Biograda i Zagreba, da mu tako liepa slika izadje što podpunija. Ovo će biti na diku Tebi i pokojnomu prijatelju.

Ja se uzdam, ako si sad Ti na me rad drugoga i zle volje, da nećeš propustiti ovu prigodu, da kažeš svoje dobro srce, prema uspomeni milog pokojnika.

Don Niko, razaberi se. Alač nije vridan, da njemu žrtvuješ naše staro prijateljstvo.

Molim Te pozdravi mi Tvoga brata Matu i daj se osvidočiti da Ti je pravi i stanoviti prijalj do duše uvik bio i ostaje

Mihovio Pavlinović

Sritan Aleluja!

30.

Zadar 23/6 1886

Dragi Nikola,

Posao tvoj bio se zapleo u odboru, i propao. Obznanjen, sveo sam ih da opet gledaju i odrediše fl. 400 da ti se dade. Kad stvar do koji dan prodje u klubu i saboru, pisat ću ti da dodješ po novce, te ćeš istom prigodom primiti u zajam su 6% za (?) godine, florinti 600 u državnih obveznicah.

Pozdravi fra Gabru i reci mu da mu uz današnji opet šaljem br. 46 Nar. Lista a one mise s' lemozinom neka zadrži uza se dok ja dodjem.

Pitaj Šimuna brata mi, jeli mi kupio i ugasio klak. Ako nije, neka dalje ne kasni.

S'Bogom
Tvoj *Miho*

P. P. Vidiš što mi učini nesritna bočica,[33] ovo je drugi put, svega me nastropala a težko izprati. Ne budi za gorega!

31.

Dragi Niko,

U Zadru na Mali Uskrs!

Sretan i spasonosan aleluja! Žalim da te groznica napastuje, želim znati, kako si sad. Žao mi je, da su te ti izbori kukavni, i oni imali smutiti. Nego,

[33] Pismo je ispravljeno od crnila.

kako čujem, to će se lako izpraviti. Sad nam je triba velika sklada. Vlada će raditi za petoricu. Ja mislim kandidirati za Vrgorac, Makarsku, Imocki i Sinj — sve jedan kotar. Valjda da bude tako, ako hoćemo predobiti odmetnike i autonomaše. Bogu hvala, ima misec dana, da mi život idje baš lipo, spavam dobro i nemam razapiranja u srdcu.

Pozdravi tvoju majku, braću i prijatelje redovnike.

Tvoj sam brat *Miho.*

II. NEKA PISMA NATKA NODILA NIKOLI VEŽIĆU

*Natko Nodilo,** povjesničar i političar (31. VIII. 1834. u Splitu — 21. V. 1912. u Zagrebu), osnovnu školu i gimnaziju učio je u rodnom mjestu. Godine 1853., položivši maturu, upisao se u zadarsku teologiju, gdje je drugovao s budućim preporoditeljima, među kojima su bili Mihovil Pavlinović, Nikola Vežić i drugi, što je bilo od velike važnosti za narodni preporod. Poslije svršene treće godine studija u Zadru 1856. god. namjestio se u Splitu za pomoćnog učitelja gimnazije, gdje je ostao do 1856/57. god. Odlučivši tada da studira filozofiju, otišao je u Beč. Godine 1861. položio je profesorski ispit i vratio se kući, te je imenovan suplentom gimnazije u Splitu. U pokretu 1861. za sjedinjenje Dalmacije s ostalom Hrvatskom Nodilo je uz Luku Botića, Kostu Vojnovića, Mihovila Pavlinovića i ostale aktivno sudjelovao, zbog čega je 1862. god. otpušten iz službe.

Kad je pokrenut *Il Nazionale,* list narodnog pokreta u Zadru, za urednika mu je izabran N. Nodilo, koji je tu dužnost vršio pet godina, uređujući i pišući članke u duhu borbe naroda i gdje je polemikom s Nikolom Tommaseom stekao opće priznanje i ugled. Njegov uspješan rad dao je povoda osnivanju narodnih čitaonica, novih središta u borbi za narodne ideale, koje su privukle omladinu u akciju, tako da se pokret razmahao u borbu protiv Austrije i autonomaša Dalmacije, zastupajući jedinstvo Hrvata i Srba. Zbog svega toga ga je Zagreb izabrao počasnim građaninom, te je optuživan radi veleizdaje (1863. i 1864.). Ne slažući se u nekim pitanjima opće naravi napustio je uredništvo Nazionala 1867. god. surađujući dalje u njemu do 1873. Godine 1867. izabran je u korčulanskom kotaru narodnim poslanikom u Dalmatinski sabor. Radio je u gimnaziji do otvaranja sveučilišta u Zagrebu, u kojem je 20. 9. 1874. imenovan za javnog redovnog profesora opće povijesti.

Došavši u Zagreb, Nodilo se stao baviti samo znanošću. Do 1901. god. redovito je predavao, a tada je po svojoj molbi otišao u mirovinu.* Napisao je nekoliko studija iz opće povijesti, iz kojih izbija bogat talenat znanja i upotreba činjenica. To se naročito vidi iz nje-

* Lit. o Natku Nodilu: F. Šišić, Natko Nodilo, Hrvatsko kolo VII, Zagreb 1912, str. 282—315; V. Novak, Nodilo Natko, Narodna enciklopedija (St. Stanojević), Zagreb 1928, knj. III, str. 116—117.

gova djela o povijesti srednjeg vijeka. Istakavši se kao esejist, u svoje je vrijeme bio vrlo rado čitan. Najvažnija Nodilova djela jesu: Postajanje papinske vlasti (1878.), Prvi ljetopisci i davna historiografija dubrovačka (Rad JAZU knj. 65), Religija Srba i Hrvata (Rad JAZU, knj. 77, 79, 81, 84, 85, 89, 91, 94, 99, 101), Historija srednjeg vijeka (I, II, III), Annales Ragusini Anonymi, item Nicolai de Ragnina, 1883. Croniche di Ragusa opera di Giugno Resti, Croniche ulteriori di Ragusa probabilmente opera di Giovanni di Marino Gondola (Monum. spec. histor. sl. Meridion. XXV. Scr. II).

Pisma upućena N. Vežiću čuvaju se u Znanstvenoj knjižnici u Splitu (knjižni fond Ive Tartalje).

1.

Od srca brate!

Za čudo mi je da, pišući meni, ništo o starešinstvu zboriš. Šta hoće da znači ova rič, Vežiću! Moj brate, mislio sam do sad, ako i drugi naziru, da me barem domorodska rodbina bolje od ostalih poznade. — Ako si me kad i kad ponudio da se javljam, i ako nisam to učinio prem da sam želio iz svega moga srca, uzroci su moja, mal'ne rekoh, svagdašnja bolest, kleta, velju, groznica, koja mi zabrani svako poslovanje i duševno i tilesno, i suviše 'nutarnje nike tuge, koja me iznenada obuzeše. Čistije stvar ti kažem. Za Uskrs potrudio sam se da se malo razaberem po duši i po tilu, i zbilja navršio sam svakako oni posao, al'me, brate, ništo od tilesne bolesti ništo paka' i od duševnih tuga, čemerni jadi pritisnuše. U ovoj općenoj nemoći, u kojoj, pola me je nestalo, misli i razmisli kako mora biti moje žalosno stanje. K ovome svemu nadodaj još nemogućnost da narediš tvoje nauke kak'hoće srce, domovina, Bog isti, a tada ćeš upravo poznati jesuli oni miseci za me miseci veselja, ali pravo tamnovanje.

Rad sam čuti da si zdrav i da groznica te je pustila, ali još radije čujem, moj Nikola, da u tvojoj miloj slobodici nastojiš o svemu što se tiče tvoga Boga i tvoje domovine. To mi je vrlo drago. Bidnoga mene! moja braća općenito trude za općenu korist, moja braća ćute u sebi vile naše silu, moja braća po srpskim guvnima kolo vode, a ja ka' inostranac u sridi otažbine tugujem, ja u tminastoj tami! Dali, hvala Bogu, virno i stanovito uhvam se da i name će se razvedriti nebo uhvam se rekoh, stanovito, jer viruj mi, ne bih moga' za puno vrimena odoliti, dodijao bo mi je smrad zadarski. Kad mi je Mijo ništo kaziva' u godinam prošastim o Zadru nisam se moga' osititi da je sve tako, ali sad triba je da mojim očima virujem — svi smo, koji ne žude ova bidna gradjanska raskošja, ka' ptice u zatvori. Još tri miseca, pa' će mo se viditi u primorskim vašim stranam — ono je moj zavičaj, na to moje tilo svedjer teži. Ali dosta o tome.

Od Boga ništa drugo ti želim, nego da svaki dan to više upotribiš tvoju sadašnju slobodu u našim stvarima, ako ja i ne moram. Puno mi pozdravi našega Tomića, da budu takodjer pozdravljeni i ostali naši saučenici, koje ja poznadem, Vuletić, Karminati i Barbieri. Da si mi zdravo, brate!

koji te puno ljubi

Nad. Nodilo

U Zadru, 28 Travnja 1854.
N. B. List, koga sklopljena nadješ, šalji
što pravo moreš Miju[1] našemu

[1] Mijo (Mihovil) Pavlinović

Da te zorna rosica napopala a Ti se tužiš i sunce još ka' ostalu tvoju braću domorodsku, ali ja ti velju, Brate, da ti je zora sikla, rosica s'tebe se podigla, a sunce te pogrijava, ako te i nije posve ogrijalo. Ko more želju tvoju izpuniti i zadovoljiti podpuno. Lako i da sunce i rič te smete, kano u litnje puko podne tada bi bio zadovoljan, ali Bog će dati tad li kadli, kako si upr...

Nibe[2]

2.

Srčeni Vežiću!

Što se tiče one blažene beside ža' mi je bilo malo, da i ti posumni da se ja o ditinskim nikim stvarima bavim, da želim da drugi dvore mene nevaljaloga; kada nismo svi rodjena braća, u kojoj vre zorna krv naših gorā, diha domorodski duh bez lacmanstva ikakvoga.

Moj Vežiću! Kažeš da će se razvedriti i name nebo; drugo ne želim, ali se to vehoma bojim. Nevolje na crnome svitu tvrda je potriba da te spopadnu, pa što silnije Iskru neumrlu' u prsima ćutiš, sve to veće, ka' planinska zvir, viješ priko pustinje života. Bog i domovina, ako i napune srca naša, ne će za to nas oteti različnim tugam; da to da nam samo olakšaju stradanje, dosta samo da nam siplju koi cvit, da svojim mirisom malo razveseli dušu ožalošćenu. Vežiću, ti isti, koi si se kojekako jurve okanio svita varalice, kaži, kakve čestitosti u te kušaš? Ne moreš ni zapivati, mal'ne rekoh, bez da ništo malo u isto vrime tuguješ, jer svakoga pivanja glasove sada upravo ćutiš, kad su tužegljivi ka' jačanje na žalu, ka' zvutci gorske naše gusle.

Ovo sam ti bio pisa' ima više od ciloga miseca danah, pa' na sridi susta'. tako bo htide moja nevolja. Sada pako po Cipcića šaljem ti list, da barem znadeš da sam u životu, i da od tebe se spominjem. Kad ti sveršuju Izpitke? — U Podgori, kako stanovito se uhvan, vidićemo se o početku Rujna. Poslidnji put pisa' si mi ništo o dobavljenju sa moje strane Ričnika Stefanovića za te: u Ljubića je jedan, i može ga slobodno dati. Piši, ako ga upravo želiš, i poslaću ti ga po komu. Da si mi zdrav, moj dobri Nikola Ko te iz srca ljubi

Nad. Nodilo

U Zadru, 17 Srpnja, god. 1854.
Adresirano: Vridnome Domorodcu Djaku Nikoli Vežiću u Šibenik

3.

U Zagrebu 22/I 80

Dragi don Niko!

Kod mene ti nema zamjere nikakve, dapače mi je čisto reći, da si ti i odviše bio sa mnom ustrpljiv.

Ja ti ono mogu namiriti još ove godine, alj valjda nešto kasno za tvoje potrebe, pravo treba da ti kažem, da me to boli. Svotu ja ću ti poslati, kako je tebi povoljnije, ili cijelu u jedan put za božić ili u četiri mjesečna roka, počamši od oktobra. Izvoli mi pisati, što je tebi pravije.

Da te Bog još dugo poživi, to ti od srca želi tvoj stari drug u školi i u sjemeništu, tvoj svegjerni prijatelj. Mene se uprav nemilo kosnu tvoja riječ, da ti je sada zlo. Zar boluješ od živaca? Znam da su ti živci prije nekoliko godina davali dosta muke.

Pod materijalnim vidom meni je ovdje prilično, ali drugačije sam dosta prekužio. Nazad tri godine izgubih ćer onda jedinu, ljupko i živo djetešce od koje četiri godine. Da nisam oženjen, pa da mi je dostajala, kako nije, vjera hrištjanska, za cijelo, pod prvim teškim pritiskom ljute boli, bio bih se povukao u manastir kakav. Mamo zatim umrije, spokojno, i ostarjela mi majka.

[2] Koncept na drugoj stranici pisma.

Sada imam opet skoro trogodišnju ćerku: živahna je, kô i prva, a ime joj Marija. Moja Ti supruga lijepo odpozdravlja, a ja nazivljući ti Boga i svako dobro, ostajem uvijek stari tvoj prijatelj

Nodilo

4.

U Zagrebu, 4/11. 80

Moj dragi don Niko!

Kako sam ti bio obećao pri početku ove godine, evo me sada da ispunim svoju dužnost prema tebi. Ovdje uklapam f. 20, pa ćeš ostala 24 primiti tečajem dojdućega mjeseca.

Lista ovoga ne ću da duljim, jer ne znam je li tebi ugodno moje pisanje, pošto od tebe ja ne primih niti riječi odgovora na prvo svoje pismo. Samo te molim, da mi jednim retkom na dopisnici javiš, da ti je u redu ovaj novac dostavljen.

U ostalom, vjeruj da ću ti biti do vijeka zahvalan na velikoj tvojoj ustrljivosti. Budi mi zdrav, dočim ti sreću i napredak želi stari prijatelj

Nodilo

5.

U Zagrebu, 9. febr. 81

Moj dragi don Niko!

Evo me u Zagrebu, ali žalibože, uslijed šteta potresnih, ne mogu ti se sad odužiti, kako sam bio mislio, i nadao se. Ja te dakle molim, da me i po drugi put počekaš za oni preostatak. Tvoje čekanje ne će biti baš predugo, jer ću ti za prvih dana junija sve namiriti.

Tvojoj dobroti ostati će ovako dvostruko obavezan stari prijatelj, što te sad srdačno pozdravlja,

Nodilo

6.

U Zagrebu, 22/12 81

Dragi moj don Niko!

Šaljem ti ovdje uklopljeno f. 24, te su naši računi, ako se ne varam namireni. Ja sam žalibože zakasnio, ali vjeruj mi, prijatelju, to je bilo do obstojnosti, jačih od mene. Ovo je kano nevjerojatno, no ti znaš da i neprilično može kašto biti istinito. U to primi usrdnu hvalu moju, a budi uvjeren, da bi mi onaj dan osvanuo u dobar čas, gdje bih mogao jednakom uslugom Tebi naplatiti.

Molim te lijepo za dvije riječi prijave na jednoj dopisnici.

Da u veselju provedeš božićne dane, dok te pozdravlja, želi stari tvoj prijatelj.

Nodilo

LETTERS FROM MIHOVIL PAVLINOVIĆ AND NATKO NODILO TO NIKOLA VEŽIĆ

Summary

I. A CONTRIBUTION TO PAVLINOVIĆ'S CORRESPONDENCE

In the introduction the author serveys in brief the biography of Mihovil Pavlinović (Podgora, 28. I. 1831. — 18. V. 1887.), politician and man of letters.

As a politician, he was most prolific in his writings, and above all an excellent stylist. He was in touch by correspondence with numerous public workers in Croatia, so that his letters are possessed of documentary value. The author publishes 31 letters addressed by Pavlinović to Nikola Vežić, his classmate from grammar school and theology and political sympathizer of the same cause. In them is expressed Pavlinović's opinion regarding the fights for the revival of Dalmatia. This is certainly possessed of special significance, since we know that Pavlinović was one of the leading personalities of the organized national revival in Dalmatian Croatia in the latter half of the 19th century.

II. SOME LETTERS FROM NATKO NODILO TO NIKOLA VEŽIĆ

In the introduction are surveyed biographical data on the historian and politician Natko Nodilo (Split, 31. VIII. 1834., Zagreb, 21. V. 1912.) and the fact that in the Zadar Theology he associated with Miho Pavlinović, Nikola Vežić and others.

The author publishes the texts of six letters addressed by Nodilo to Nikola Vežić, a vicar in various places of Dalmatia.